

Àmbit IV: Centres d'educació ambiental

Objectius 2000

En aquest àmbit, els resultats del Fòrum 2000 van quedar estructurats a través de dos grans objectius, definits per 5 línies estratègiques i diversos projectes de futurs.

Els dos grans objectius són:

1. Millorar la qualitat dels centres d'educació ambiental
2. Assolir una dotació i coordinació dels equipaments d'educació ambiental adequada a les necessitats del país.

Les cinc línies estratègiques les podem resumir així:

- Definició dels índex de qualitat i homologació dels equipaments i serveis d'educació ambiental
- Consolidació d'equips educatius estables
- Ambientaltització dels centres d'educació ambiental (projecte educatiu, infraestructura i gestió)
- Reforçament de la intervenció dels centres d'educació ambiental en el seu entorn
- Coordinació sobre el territori d'una xarxa d'equipaments que treballin de forma coherent.

Com a projectes específics se'n van proposar 24. Una bona part estaven relacionats amb els àmbits de formació i de sistema educatiu formal. Destaquem el paper que ha de jugar el Consell de Centres d'Educació Ambiental que hi ha dins de l'SCEA.

El debat del Fòrum 2000+2

Les comunicacions que es van presentar en aquest àmbit es podrien agrupar en dos grans blocs, segons si es referien a temes de visió global panoràmica, o bé si tractaven temes concrets de gestió d'un equipament determinat. Hi va haver també, presentació de nous equipaments.

En general, però, la polèmica més important queda servida contínuament quan es planteja si el país necessita una xarxa d'equipaments d'educació ambiental i si la necessita de titularitat pública.

Les dues preguntes que van intentar centrar el debat, després d'escoltar les presentacions de les comunicacions, van ser:

- Com podem implicar l'Administració en la gestió dels centres d'educació ambiental, de manera que no es limiti a fer regulacions sobre les instal·lacions i els serveis complementaris?
- Com poden els usuaris, professors principalment, destriar les bones ofertes de les que no ho són? Hem de cedir als criteris que ens marca la demanda, o bé, hem de seguir pels camins que ens marquen les idees sostenibilistes i personals?

En el debat, com es pot imaginar, no es va poder arribar a conclusions definitives i satisfactòries per a tothom. Reconeixem, però, que Catalunya segueix essent un mirall per a d'altres comunitats autònomes. Reconeixem, però, que ens queda molt per aprendre, especialment sobre com aconseguir fons europeus per a projectes ambientals.

Conclusions i camins a seguir

El grup de treball de centres d'educació ambiental, després d'escoltar les ponències presentades i de debatre els temes que es van considerar més polèmics i estratègics, va arribar a les següents conclusions:

- La docència no es pot autofinçar: sempre té un balanç pressupostari deficitari.
- En la majoria dels casos que coneixem, el factor que fa decidir als mestres anar a un lloc o a un altre no és educatiu.
- Els centres d'educació ambiental han de millorar la coherència del seu context educatiu amb el projecte educatiu .
- La baixa temerària és un factor incipient de rebaixa de la qualitat dels centres d'educació ambiental de propietat pública gestionats mitjançant concessió administrativa per concurs obert.
- Es manté el greuge comparatiu entre centres públics que poden oferir els seus serveis a baix preu i els privats que han de pagar-se íntegrament per part dels usuaris.
- És rebutjable el criteri que apliquen algunes ajuntaments de fer pagar els serveis a la gent de fora i no als ciutadans del municipi.
- S'observa la tendència de progressiu creixement dels equips d'educació ambiental grans i, en paral·lel, la difícil supervivència i desaparició dels petits. Des del nostre punt de vista, potser els incipients processos ISO i, ben segur, que la comoditat d'algunes administracions afavoreixen aquesta tendència a la concentració.
- Hom proposa d'encoratjar a l'SCEA a reprendre una estratègia de negociació per a garantir el funcionament basal dels centres d'educació ambiental amb fons públics.

Joan Manuel Riera
Coordinador de l'àmbit IV

Comunicacions

Cases d'en Puig. Centre d'Informació Ambiental

Arnaiz Vidal, Arantxa

Ajuntament del Prat del Llobregat i la Vola

casesdenpuig@aj-elprat.es

Cases d'en Puig, Centre d'informació ambiental, és un equipament municipal que ofereix serveis principalment per a la població del Prat, tot i així, s'atenen al voltant de 7.000 estudiants d'altres municipis cada any en les visites guiades al delta del Llobregat.

Els objectius del centre són:

- Donar a conèixer la riquesa ecològica del medi natural del territori del Delta i els diferents usos que se'n fa.
- Comprendre els factors que defineixen el medi urbà del municipi del Prat del Llobregat.
- Desenvolupar actituds de respecte envers els espais de l'entorn natural i els espais urbans del municipi.
- Sensibilitzar sobre la importància de l'aigua al Delta i a la ciutat del Prat.
- Permetre assolir coneixements, actituds i valors que capacitin a la ciutadania de cara al desenvolupament sostenible del municipi

El Centre està estructurat en diversos serveis:

1. El Servei d'Educació Ambiental (SEA) que s'encarrega del disseny, logística i execució dels programes d'educació ambiental a escolars i a públic adult. Té com objectiu, esdevenir una peça bàsica d'educació ambiental pels centres educatius i per la població del Prat i, també, oferir activitats als centres educatius d'altres municipis.

Al Prat s'ofereixen, d'una banda, els programes de medi natural i, d'altra banda, els de residus. Els primers estan agrupats sota el nom -Un Corriol pel Delta- amb propostes educatives sobre la platja, la vida als camps, el Delta, etc. Els programes de residus es recullen amb el nom -Et baralles amb les deixalles- i inclouen activitats de com fer compost, el joc del bon comprador, vistes a la deixalleria, etc.

També s'ofereixen altres activitats com:

- Crèdits de síntesi i variables.
- Assessoraments en treballs de recerca de batxillerat i universitaris.
- Premis de medi ambient i sostenibilitat.
- Realització d'una mostra de treballs escolars.

Les activitats per a les escoles d'altres poblacions, s'engloben dins el programa Apropa't al Delta, i estan adaptades a tots els nivells d'educació formal; també s'ofereixen Dissabtes al Delta, per al públic en general.

2. Servei d'Informació del Prat Sostenible (SIPS): Té com a objectiu principal informar i conscienciar a la ciutadania del municipi del Prat sobre bones pràctiques en temes de sostenibilitat. També vol establir vincles, acords i convenis amb altres organismes públics o privats, que treballin en temes de sostenibilitat, per tal de desenvolupar activitats i/o projectes conjunts, així com facilitar un intercanvi de formació i informació, com per exemple amb el Centre de Recursos Barcelona Sostenible.

3. Servei de documentació: Es disposa d'un dipòsit d'informació en diversos suports (llibres, vídeos, CD...). Aquest material està disponible per a consulta al centre. També hi ha, a disposició de qui ho sol·liciti, un ordinador amb connexió a internet, alhora que se li proporciona un llistat de pàgines web on pot trobar informació mediambiental.

4. Servei d'Educació Ciutadana (SEC): Està centrat en temàtica de residus. Inclou la informació i el seguiment especial als grans generadors de residus. També fa un seguiment de la campanya de recollida selectiva de matèria orgànica en comerços i menjadors escolars, que s'ha engegat darrerament; També es duu a terme el seguiment de la recollida de cartró a la porta dels comerços.

5. Recepció: Ofereix atenció als usuaris del centre ja siguin visitants de les exposicions, participants en les activitats o usuaris dels serveis de les Cases d'en Puig. S'encarrega del funcionament ordinari del centre i col·labora en la campanya de matèria orgànica amb el repartiment de cubells domiciliaris. Està oberta els feiners de 11 a 13.30 hores i de 17 a 21 hores; dissabtes de 10.30 a 13.30 hores i de 17 a 21 hores i diumenges de 10:30 a 14 hores.

6. Servei d'Informació General i d'Atenció a la Ciutadania (SIGAC): Des de Les Cases d'en Puig es porta a terme un servei d'informació al públic en general sobre temàtica ambiental.

7. Seu del Centre d'Estudis i Salvaguarda dels Espais Naturals (CISEN): Principalment aquest equip reivindiquen la protecció d'espais naturals i fan estudis de natura. Comparteixen espai amb el Servei d'Educació Ciutadana.

8. Seu del Consell Municipal de Medi Ambient: Les Cases d'en Puig són el punt de trobada del Consell Municipal de Medi Ambient.

9. Seu del grup de treball d'Escoles Verdes: Les Cases d'en Puig són el punt de trobada del grup de treball Estratègies per a l'elaboració del pla d'ambientalització curricular de centre, inclòs en el Pla de Formació del Prat de Llobregat proposat pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

10. Finalment, s'organitzen altres activitats com són:

- Exposició permanent a Cases d'en Puig: Un únic món i els indicadors ambientals.
- Exposicions temporals: Recer de viatgers, mobilitat sostenible.
- Exposició fotogràfica, Quin clima per demà?
- Cicles de Contes de la Terra per a petits i grans.
- Xerrades amb La veu de les ONG.
- Tallers, cursets, xerrades, conferències sobre medi natural i vida quotidiana.

Les persones que han visitat l'equipament o han utilitzat algun dels serveis que ofereixen les Cases d'en Puig durant el període comprès entre el juliol 2001 i el setembre 2002 són gairebé 20.000.

- Serveis Educació Ambiental	9.983
- Programació de Cases d'en Puig, visitants i altres serveis	9.496
TOTAL	19.479

L'equip de treball de cases d'en Puig està format per un equip tècnic del departament de medi ambient de l'Ajuntament del Prat i per un equip estable de La Vola (educadors, informadors, etc.).

La valoració del funcionament del centre és positiva i els objectius plantejats per a un futur són:

- Treballar en les línies que ja hi ha marcades.
- Consolidar l'equip de treballadors.
- Ampliar l'oferta educativa per als centres escolars i per a la ciutadania en aquells temes que s'hi vulgui incidir més.

El projecte de reforma i ampliació del Museu de Granollers Ciències Naturals

Arrizabalaga, Antoni, Sanabria, Ramon i Planas, Lúdia
Museu Granollers Ciències Naturals
m.granollers.cn@diba.es

El nou Museu de Granollers Ciències Natural

Les moltes activitats realitzades en el Museu, així com el creixement dels seus fons de col·leccions i bibliogràfics, ens han decidit a tirar endavant un projecte d'ampliació que ens permeti encarar els reptes d'aquest encara jove segle XXI.

Amb l'ajut de la Diputació de Barcelona disposem d'un projecte arquitectònic del que serà el nou equipament del Museu, redactat per l'equip de Ramon Sanabria Associats. Aquest projecte ens ha de permetre portar a terme totes i cada una de les activitats i actuacions que han estat pròpies del Museu, sempre seguint uns principis d'acolliment a l'usuari, racionalització dels serveis i de sobrietat pressupostària que ens ajudin a ser coherents amb el respecte al medi natural.

Un equipament sostenible

Està previst construir un edifici nou de 2055 m² i adaptar als nous usos el vell edifici de la Tela (529 m²). El nou edifici del Museu està concebut amb les millores tècniques necessàries per a l'estalvi energètic en la seva climatització i funcionament general. Les superfícies de coberta han de permetre instal·lar generadors fotovoltaics que millorin el rendiment d'aquesta infraestructura. El nou edifici comptarà amb fonts pròpies d'abastament i d'estalvi d'aigua. Totes les activitats del Museu seran coherents amb els principis d'estalvi dels recursos, ja que aquest és el principi bàsic de les polítiques de sostenibilitat.

Més zones verdes

Aquest projecte aportarà a Granollers més de 1000 m² nous de zona verda que milloraran l'entorn del nostre barri de Sant Miquel. Amb el conjunt del Jardí Botànic del Museu (1094 m²) la mançana de la Tela serà un punt verd rellevant en la trama urbana de Granollers.

Un centre d'educació ambiental

La vocació pedagògica del Museu ve avalada amb un historial d'activitats adreçades a les escoles des que va néixer aquest equipament. El Museu és una entitat reconeguda com a Centre d'Educació Ambiental per la Societat Catalana d'Educació Ambiental. El nou Museu portarà a terme moltes més activitats per a les escoles i els instituts de la comarca i del país. Les noves instal·lacions acolliran dues aules per a aquest ús exclusiu, més tots els espais d'exposició i descoberta.

Un centre de coneixement i de recerca

La Biblioteca i el Centre de Documentació del Parc natural del Montseny, tindran un espai remarcable en el nou equipament. Aquests dos serveis milloraran en el seu ús públic en incrementar el seu fons i en millorar i facilitar la consulta. L'espai serà compatible com a lloc de treball i estudi per a escolars i estudiants, amb accés directe als sistemes tecnològics actuals.

Potenciarem la recerca en tot el Vallès, especialment en els espais naturals protegits, sense oblidar que el Vallès és un conjunt amb valors arreu. El nou museu ha de ser un centre de referència en estudis adreçats a la gestió i conservació de la biodiversitat del nostre país.

Un nou auditori per a Granollers

El nou Museu comptarà amb una sala d'actes moderna, equipada amb les més noves tecnologies. Aquesta sala tindrà també un ús obert a tots els col·lectius ciutadans per realitzar actes i esdeveniments. El Museu vol així contribuir a la dinamització cultural del barri i de Granollers, ampliant la dotació de la ciutat d'equipaments públics i privats, per a l'organització de congressos, simposis, etc.

Més activitats

Aquest equipament comptarà amb més de 500 m² d'espai per a exposicions, que han de fer del Museu un centre d'acollida de diferents mostres i exposicions que fins ara no eren programades a la ciutat. El planetari del Museu ens obre a noves possibilitats de línies de divulgació i programació, i farà del Museu un espai integral de les ciències naturals.

El Museu potenciarà les seves publicacions i participarà en totes aquelles d'interès local o comarcal en l'àmbit de les ciències.

El nostre compromís

Vetllar per la protecció del nostre patrimoni natural, sigui a Granollers, al Vallès i més enllà: on calgui. Vetllar per la transmissió a les joves generacions de valors de respecte i solidaritat. Un projecte que ha de donar relleu cultural a Granollers com a centre i capital del Vallès Oriental, que ha d'encapçalar polítiques de difusió i estudi del nostre medi natural i que ha d'esdevenir una ciutat educativa de primer ordre.

Situació dels centres d'educació ambiental - 2002

Riera, Joan Manel

Consell de Centres- Societat Catalana d'Educació Ambiental

enc@pangea.org

Maduresa

Els anys d'existència dels Centres d'Educació Ambiental (CEA) al país hauria d'haver representat l'assoliment d'un nivell de maduresa notable. Això ha estat així en molts dels centres creats amb anterioritat al 1990 –probablement tots els que encara resten en funcionament- i en alguns dels posteriors que han incorporat l'experiència d'aquells. Aquesta maduresa, directament relacionada amb l'experiència acumulada fruit de la pròpia tasca educativa, és fonamental a l'hora de comprendre i valorar les prestacions dels centres i les seves capacitats.

Indicadors de qualitat

A més dels criteris elaborats per consens i exposats al Manual del Consell de Centres, cal parar atenció a algunes característiques dels centres que probablement argumenten molt bé la seva qualitat. Poden fer-ho atenent la idiosincràsia d'aquests centres; l'estabilitat, aquí, és un gran valor afegit :

- Permanència mitjana, màxima i mínima laboral (antiguitat) dels educadors en el centre.
- Permanència mitjana i màxima del responsable tècnic (director, gerent,...) del centre.

Particularment, la primera complementada per la segona, donen mesura de l'estabilitat de l'equip educatiu del centre

- Nombre i tipologia dels àmbits de treball
- Nombre d'alumnes amb que es treballa en un curs: Totals; amb una dedicació de 3-5 dies; amb una dedicació de 1 dia (o 1 matí sencer); amb una dedicació inferior a 2 h. (conferència, xerrada o taller curt)
- Ràtios habituals per tipus d'activitat (magistral, activa de camp, activa d'interior) i nivell d'ensenyament (primària, secundària, universitaris, adults).
- Quantitat i diversitat de materials didàctics emprats en les activitats docents elaborats pel propi centre: Pautes de treball; Complementaris (d'identificació,...)

Dèficit pressupostari

L'activitat docent dels centres, quan es du a terme seguint els necessaris criteris de qualitat, presenta un pressupost deficitari. D'una banda, encara a hores d'ara, una proporció majoritària dels usuaris no està disposada a pagar el cost real. Aquesta situació té una major incidència en aquells llocs on s'ha consolidat una tradició d'intervenció pública important que ha servit per a reduir o fer desaparèixer les quotes. D'altra banda, la caracterització de la demanda dificulta, notablement, la normalització del finançament just dels centres.

Anàlisi de la demanda

El professorat (usuari de l'oferta en educació ambiental complementària a l'ensenyament formal) ha sofert una evolució en diferents aspectes que convergeixen en una sèrie de conseqüències que afecten aquests centres d'EA:

- L'edat mitjana dels professors/es en actiu ha anat creixent, situant-se al 2002 a l'entorn dels 45 anys. L'envelliment dels professionals els obliga a un estalvi imprescindible en la inversió d'energia vital en activitats que usualment en necessiten molta, d'energia. És el cas de les

sortides de camp, les estades de treball de diversos dies i el treball actiu en general. Hi ha molts professors joves que hi participen, però la proporció dels vells militants és superior.

- Usualment, les generacions joves de professors no han passat per l'experiència de les antigues colònies que exigien una dedicació total a totes les activitats lectives i logístiques de l'estada fora de l'escola: dissenyar, organitzar i executar les activitats, cuinar els àpats, condicionar els espais, tutelar els alumnes a totes hores, incloent-hi la nit. Aquestes recents generacions d'educadors sovint han dut a terme les seves primeres colònies en cases ben condicionades on el gruix de les activitats i, per suposat, els àpats, eren dirigides per personal de la casa i han gaudit de suports complementaris.

Aquests dos factors comporten que l'increment en la quantitat de la demanda experimentat el darrer decenni (inferior en proporció a l'exagerat increment de l'oferta que va tenir lloc) no estigui caracteritzat per una superior exigència quant al rigor de les activitats educatives sinó, ben al contrari, en una major comoditat de l'estada (prestacions de les instal·lacions i major temps de dedicació als alumnes per part del personal de la casa) .

A això s'hi afegixen algunes mancances dels professors-usuaris respecte la oferta dels CEA:

- Un gran desconeixement d'aquesta oferta: és molt difícil valorar una oferta tan quantiosa i diversa com dispersa.

- Una mancança de criteris educatius de qualitat a tenir en compte a l'hora de seleccionar centres i activitats per als alumnes.

- Un bagatge cultural ambiental encara deficitari.

- La percepció que cal incrementar aquesta pobre cultura bàsica ambiental encara és més baixa.

Els resultats d'aquesta combinació de factors és la tria impossible: El gruix del professorat no té la capacitat de seleccionar entre el bigarrat panorama que se li ofereix. És aleshores quan els criteris predominants són els agrupats a l'entorn de la comoditat, el confort i la seguretat.

Anàlisi de l'oferta

A l'increment de la demanda poc exigent experimentat als anys 90, la oferta va respondre posant en servei molts nous equipaments o remodelant-ne d'antics. La major part d'aquests – incloent-hi els albergs públics-, amb un objectiu prioritari hostaler, van fer fortes inversions en instal·lacions, van oferir una variada carta d'activitats i van intentar cobrir el màxim possible d'hores d'atenció a la canalla en les estades. Calia seduir la clientela. Els pressupostos marcadament estructurals van anar en detriment de les despeses en personal: les cases tenien una infraestructura satisfactòria però un personal poc format i, sovint, mancat del suficient reconeixement professional. L'objectiu educatiu era supeditat a l'hostaler, tot seguint el tarannà de la demanda.

La visualització sintetitzada d'aquesta situació es fàcil a les fires que volen aplegar, entre d'altres, aquesta mena d'instal·lacions. L'equipament tipus està adscrit a una xarxa comercial, ofereix un ampli espectre d'activitats entre les que destaquen les lúdiques i compta amb un servei de monitors (així s'anomenen sempre) inexpert i poc estable (aquests darrers extrems no solen evidenciar-se a les fires).

El resultat ha estat una competència entre instal·lacions (amb la comoditat com argument bàsic) que:

- ha deixat molts equipaments a la vorera

- ha minusvalorat la professionalitat dels anomenats monitors

- ha rebaixat la qualitat educativa mitjana

Una altra anàlisi mereixen els centres de titularitat pública. D'una banda es troben alguns dels Camps d'Aprenentatge del Departament d'Ensenyament, no reconeguts com a CEA pel propi Govern. D'altra banda els equipaments que depenen de l'àmbit local (Diputacions, Consells comarcals i Ajuntaments), usualment gestionats en forma de concessió administrativa a una entitat privada. Aquesta fórmula és molt freqüent a la resta d'Espanya. Allà, però també a Catalunya, cada cop hi ha més concursos que afavoreixen baixes temeràries; això és: rebaixar pressupostos com a principal argument per guanyar les concessions. Aquestes rebaixes són temeràries quan hipotequen la funcionalitat de la instal·lació i es fan a costa de la situació laboral dels educadors o de la qualitat de les activitats.

En tot cas, tant en els centres privats com en els públics, s'observa una tendència a la precarietat laboral o, més encara, a desestimar les relacions contractuals laborals -encara més les indefinides- en favor dels contractes professionals on els educadors es converteixen en autònoms i cobreixen el seu propi risc laboral. Aquesta fórmula podria incentivar l'excel·lència dels professionals, però, atenent-nos als sous mitjos que solen pagar-se (proporcionals al reconeixement socio-econòmic d'aquesta tasca professional), podem aventurar que usualment no és així.

De centres exemplars (que recullen o aspiren als criteris desitjables establerts pel Consell de Centres de la SCEA) cada any en desapareix algun, ofegat per un pressupost deficitari.

Aquests centres es caracteritzen per diferents trets (objectius educatius ben definits, ràtio, professionalitat dels educadors, preparació de les activitats, disseny original de materials i dilatada experiència dels responsables, principalment) que, indefectiblement, condueixen a l'esmentat dèficit econòmic. No hi ha cap centre de qualitat on les activitats docents no siguin deficitàries. La continuïtat d'aquests equips és assolida mitjançant diverses estratègies sobre les que insistirem més endavant.

Anàlisi de l'administració pública

El paper de l'Administració a l'àmbit dels CEA es pot resumir en dos capítols.

- El primer, referent a les infraestructures. La Generalitat ha regulat, d'una forma molt exigent, les condicions de la infraestructura de les instal·lacions; però amb una aplicació asimètrica, condicionada per la comarcalització del seu control. Les inversions necessàries per al compliment de la normativa i les condicions d'ús fan molt arriscada la supervivència dels equipaments amb una cabuda inferior a les 50 places i no integrats en xarxes comercials que garanteixin la plena ocupació. Els departaments competents majoritàriament són el de Presidència i el de Sanitat.

- El segon, referent a les activitats. El Departament d'Ensenyament s'ha inhibit completament del sector. El departament de Medi Ambient actua com interlocutor però sense cap objectiu ben definit. El criteri operant encara en l'actualitat és el deixar la regulació a mans del mercat. Hipotèticament els centres seleccionats per la demanda seran els mereixedors de la continuïtat. La resta malviurà o acabarà desapareixent. Aquest principi es va modular amb la creació d'un Cens amb una efectivitat nul·la, tal com ja va vaticinar la SCEA en el moment de la seva creació (és un sac on tot hi cap i res no hi aclareix el sector) i amb les previsions d'establir un reconeixement dels centres segons determinats criteris de qualitat. El resultat real d'aquesta abstenció administrativo-política, per activa o per passiva, ha estat la desil·lusió de força equips i la desaparició d'alguns d'ells.

Un resum de la situació actual -sostinguda des de fa anys- es podria resumir tot blasmant:

- la confusió que sobre l'oferta regna entre els usuaris potencials.
- l'intrusisme impel·lit per les expectatives obertes per la moda ambiental.
- l'empobriment de la qualitat de la educació ambiental en la mitjana dels CEA.

La solució: diversificació

Els centres més professionalitzats i consolidats han optat usualment per la diversificació de la seva oferta. Sempre hi ha una evolució des de situacions on l'activitat primordial és la docència vers situacions on predomina la gestió i la intervenció amb administracions en actuacions amb un valor afegit més notori. En alguns casos molt significatius, aquesta ambivalència ha desaparegut a favor de les activitats tècniques i de gestió i consultoria. La docència sempre té les de perdre o resta de forma residual i sovint contractada a tercers.

Per als centres que mantenen estratègicament les diferents funcions de docència a l'educació formal, però també la no formal i la informal, l'assessorament d'entitats i institucions, la comunicació en sentit ampli, la creació i el disseny de programes, materials i campanyes i la dinamització social, entre d'altres camps de la educació i la comunicació ambiental, la SCEA proposa diverses línies de treball comunes recollides en les línies i propostes consensuades al Fòrum 2000, d'entre les que destaquen aquelles adreçades a conformar una xarxa d'implicació territorial reconeguda, usada i cofinançada per l'administració i coordinada amb les estructures territorials vinculades al medi i a l'educació.

Análisis de los Centros de Educación Ambiental en Extremadura

Sánchez Cepeda, Samuel

Facultad de Formación del Profesorado. Universidad de Extremadura.

samuel@unex.es

Introducción

El desarrollo en Extremadura de acciones en educación ambiental adquiere importancia, por su extensión en el territorio y continuidad, a partir de inicios de los años 80, siendo las ONG's ambientales y algunos Movimientos de Renovación Pedagógica los responsables de este fenómeno. Las administraciones se suman al desarrollo de la educación ambiental en la región con posterioridad, no existiendo hasta la fecha ningún departamento de la administración que aglutine de manera clara y efectiva las competencias en la materia.

Durante la última década, numerosos mediadores o entidades, de carácter diverso, han venido desarrollando programas y experiencias, haciendo surgir una serie de equipamientos destinados a tareas de educación, sensibilización y formación ambiental. Como consecuencia de todo ello, el círculo de personas o agentes involucrados en tareas de educación ambiental ha ido creciendo en nuestra región.

Los equipamientos, como indicadores de la situación de la educación ambiental en nuestro contexto, han recibido nuestra atención con el fin de conocer la situación de aquellos con dedicación exclusiva o parcial a la educación ambiental que se mantienen en funcionamiento en el año 2002 (55 equipamientos).

Resultados del análisis

- Se constata la juventud del fenómeno de los equipamientos ambientales en nuestra región. En el periodo 2000-2002 se ha creado el 36% de los equipamientos para la educación ambiental.

- La iniciativa para la creación de estos equipamientos ha sido tomada en la mayor parte de los casos por el sector público con un 67% del total, las ONG's tienen también con un 27% del total un gran protagonismo en la creación de equipamientos, mientras que las empresas o entidades financieras ligadas a este campo que cuenten con equipamiento son mínimas, solo un 7%.

- Más de la mitad de los mismos se encuentran situados en algún espacio natural protegido, y gran parte del resto está en zonas de alto valor ecológico (futura Red Natura 2000). Un buen número son Centros de Interpretación.

- La vía fundamental de financiación para la creación de estos equipamientos ha sido el apoyo de los fondos europeos (63%).

- Solo el 22% de los casos establece el cobro de servicios, sin valoraciones sobre si eso será suficiente para lograr que el equipamiento se mantenga o mejore.

- Un 71% tiene una dedicación exclusiva a la educación ambiental (educación, interpretación, comunicación, ...), y aproximadamente un 30% comparte con esta dedicación otra que puede ser totalmente diferente.

- El número de personas contratadas en equipamientos para la función educativo ambiental (además de otras en el caso de algunos equipamientos) en toda Extremadura asciende a un total de 33. El 48% de los equipamientos no tiene ninguna persona contratada de forma continua como educador ambiental.

- La formación complementaria de estos educadores ambientales nos muestra como solo el 15% de los equipamientos tienen a su cargo personas que han realizado un master o curso de

especialización universitaria relacionado con la educación ambiental. Por la entrevista mantenida comprobamos que la demanda de formación por parte de este sector es grande y que sus inquietudes también.

- La mayoría de los equipamientos utiliza los recursos del entorno, con paneles y materiales audiovisuales como recursos para su trabajo, completando algunos de ellos con rutas señalizadas en el entorno.

- Ningún equipamiento lleva a cabo una evaluación externa del mismo o cuenta con asesoramiento externo que pueda introducir aspectos conducentes a la mejora del mismo

Conclusiones

El fenómeno de creación de equipamientos para la educación ambiental en la región es reciente, con cierto retraso respecto a la media del país, y con una marcada orientación hacia actividades de conocimiento del medio. Su creación responde en buena medida a los fondos europeos, aunque se constata que en muchos casos no están contempladas las vías para su mantenimiento, y gran parte de éstos se mantienen en condiciones bastante precarias y gracias al voluntariado.

Un elevado porcentaje de los equipamientos son Centros de Interpretación ligados a Espacios Naturales Protegidos, más enfocados a tareas de información e interpretación que de educación ambiental. La mayor parte de las acciones de educación ambiental tienen un sesgo hacia la conservación del medio natural.

Se detectan carencias generalizadas en los equipamientos para la educación ambiental, relativas a la inexistencia de un programa educativo explícito, de personal cualificado específico, y de parcialidad en las temáticas planteadas.

La calidad de los equipamientos y la homologación de los educadores ambientales son dos aspectos clave en la situación actual de la educación ambiental en la región, donde no existen normativas y mecanismos de control y valoración.

Recomendaciones finales

- Conseguir que los equipamientos ambientales de la región cumplan los requisitos mínimos para ser categorizados como tales.

- Tener en cuenta la necesaria coordinación entre lo que ofrece el equipamiento y las perspectivas del grupo visitante, por lo que es imprescindible contar con distintos programas que se adapten a las necesidades de los visitantes.

- Establecer los mecanismos para relacionar la educación ambiental que se realiza desde el equipamiento con la población local así como en la gestión llevada a cabo en los espacios naturales. En el caso de ENP es necesario coordinar la labor educativa del equipamiento con los Planes Rectores de Uso y Gestión.

- Establecer indicadores de desarrollo para la educación ambiental en la región que permitan ser una referencia clave para el mismo

- Poner en marcha mecanismos de control y valoración externa de las actuaciones, programas, servicios y prestaciones educativas de estos equipamientos.

- Lograr que se realice una actualización permanente del catálogo de mediadores, equipamientos y agentes de educación ambiental en Extremadura.

- Creación de un fondo interinstitucional de ayuda al desarrollo de proyectos de educación ambiental.

- Creación de un centro de documentación sobre educación ambiental, que faciliten el acercamiento de los educadores ambientales y de los ciudadanos en general, al conjunto de publicaciones referidas a esta temática.

Y cuatro tareas prioritarias:

- Puesta en marcha un Foro Permanente de Educación Ambiental en Extremadura, e iniciar los primeros pasos para la creación de la Estrategia Extremeña de Educación Ambiental.
- V Jornadas de Educación Ambiental en Extremadura. 2003.
- Categorización de equipamientos, carta de calidad y homologación.
- Habilitación de los educadores ambientales.

Centro Bioclimático y Ecológico para la E.A.: Una experiencia constructiva didáctica

Tejedor Chapin, Lourdes

Centro de E.A. y Turismo Rural "ACTIO"

albergue@actioactivitats.com

Con una cierta sensación de nadar contracorriente en estos tiempos de bonanza económica, y como una apuesta seria y coherente por la educación y los valores, ha tomado forma este proyecto llamado Centro de Educación Ambiental y Turismo Rural de la mano de un grupo de gente, que se cree y asume cosas como la ecología, la educación en valores, el desarrollo sostenible, el interés público, etc.

El proyecto colectivo de ACTIO nace en 1988 y su nombre surge de la misma palabra latina que significa acción, marcando así una de las líneas maestras de la que iba a ser su trayectoria y su compromiso: contribuir a una educación activa.

Una casa ecológica

Esta preocupación por la naturaleza, los problemas medioambientales y la búsqueda insistente de una coherencia personal con nuestros valores, han ido dando forma y vida a este ambicioso proyecto: hemos querido hacer una casa ecológica y bioclimática que reuniera en sí misma los principios de sostenibilidad que deben exigirse a una edificación del siglo XXI, sin perder un ápice del encanto y sobriedad del medio rural en el que se encuentra inmerso. Estas son las grandes líneas ecológicas de la edificación:

1. Bioclimatismo

- Se aprovechan las energías naturales mediante la orientación del edificio al sur
- Paneles solares para agua caliente sanitaria y calefacción por suelo radiante.
- En verano, dos captores de viento integrados en la fachada norte del edificio generarán unas corrientes de aire fresco. Parasoles y ventanales especiales colaboran también en ello.
- La estructura del edificio se ha hecho a base de muros de carga, como en las casas tradicionales, que confieren una gran inercia térmica.
- Edificio semienterrado.

2. Integración en el paisaje. Materiales completamente naturales en el revestimiento y acabado del edificio -piedra caliza de la zona, madera y barrecha de mortero ecológico-, y la cubierta ajardinada.

3. ahorro de energía. Además del ahorro de la calefacción y ACS solar, la colocación de amplios ventanales a la caras sur y este, lucernarios, interruptores de luz por detección de presencia, y luminarias de bajo consumo por todo el edificio.

4. Uso racional del agua. Se han instalado grifos con pulsadores temporizados. En cuanto a los WCs, se han adoptado dos mecanismos: las cisternas de doble pulsación para cortar el flujo de agua voluntariamente.

5. Materiales ecológicos. A nivel de materiales se ha optado por aquellos que suponen un menor coste ecológico en su extracción, producción, transformación, consumo y desecho, a partir de criterios de cercanía, reutilización, renovabilidad, reciclabilidad, nula toxicidad, etc. excluyendo desde luego el PVC y otros materiales como el formaldehído en maderas, los halogenuros en cables eléctricos o la multitud de disolventes peligrosos en las pinturas y barnices.

Los materiales más utilizados en la construcción han sido:

- Ladrillo perforado con mortero de cemento, arena y cal, y bloque multicámara de arlita en la estructura y tabiquería del edificio de las aulas. Además, en este edificio se han utilizado vigas de madera de derribo para la cubierta y tableros de viruta de madera.

- Como aislantes se ha utilizado el corcho triturado de la Serra Espadà en las cubiertas junto con la arlita. En la cámara de aislamiento exterior del edificio se han usado paneles de cáñamo natural y lana de roca. Las pinturas son ecológicas de la casa alemana Biofa, tanto para paredes como para madera, junto con un barniz de color a poro abierto, de la casa valenciana Monto.

- Los suelos, se han resuelto basándose en hormigón coloreado fratasado, con lo que se han evitado más de 1000 m² de pavimento cerámico.

- Se han levantado dos muros de piedra caliza recogida del monte, de más de 11 m. de altura y cuya cubierta de tableros de madera se soporta sobre grandes vigas de madera laminada.

- Las tuberías de polietileno y polipropileno y nada de PVC.

- La carpintería exterior es toda a base de madera de pino y la interior de tablero DM.

- En la solera de las aulas, se han enterrado cerca de 600 neumáticos usados de coche como una forma de digerir y asimilar en la construcción, residuos de muy difícil reciclaje en la actualidad.

6.- Gestión de los residuos. El centro mantiene un estricto plan de gestión de residuos, en el que se invita a participar a los usuarios de la instalación. Hay que decir que lo más importante son los materiales que no entran en este centro: briks, latas de bebida, lejías, corcho blanco, sprays,...minimizando al máximo el uso de los plásticos, como en el yogur que es natural y en envase enorme, y la leche en botella de cristal; en limpieza se utilizan productos ecológicos certificados; utilizamos productos de comercio justo (café y azúcar moreno por ahora),...

¿Cómo es el centro?

Ocupa una parcela de 34.000 m². en la margen izquierda del Barranco del Conde a muy corta distancia del municipio de Alborache (Comarca de la Hoya de Buñol, Valencia), estructurada en dos partes claramente diferenciadas: La zona forestal y la zona de los edificios separadas ambas por un riachuelo y un estanque artificiales, en el que estamos reconstruyendo un ecosistema de ribera.

En la zona forestal se han empezado a implantar tres ecosistemas diferentes, propios de la comarca, con los árboles y arbustos que corresponden a estas comunidades vegetales. El centro cuenta con tres edificaciones:

El albergue con capacidad de alojamiento para 110 personas, distribuido en tres plantas: recepción, comedor para 150 comensales, la cocina, una gran sala de reuniones y de estar con medios audiovisuales, sala de profesores/monitores... 9 dormitorios de 8,10 y 12 plazas, 2 aseos colectivos, y cuatro habitaciones pequeñas con aseo completo.

El aula de la naturaleza cuenta con cuatro aulas temáticas: Agua y tierra, Planeta vivo, Planeta herido y Ecoteca. Con montajes experimentales, paneles gráficos, ...

La casa-museo etnográfico. Una réplica constructiva de una casa de secano tradicional de la comarca, que alberga una exposición de objetos antiguos, aperos rurales, indumentaria y documentos gráficos sobre Alborache y la comarca. En su exterior un pozo y un horno árabe, un huerto biológico y un corral.

El recinto cuenta además con un área infantil, rocódromo, campo deportivo, viveros forestales, observatorio de la fauna, etc. Además, por distintos senderos que parten del centro se accede a la zona de escalada, charco azul, meandros del río Buñol... conectando con la red de senderos locales y comarcales.

Actividades

Ofrecemos los siguientes programas y servicios

a) Educación ambiental. Estancias y visitas escolares, cursos y jornadas, itinerarios ecológicos, proyectos educativos integrados de carácter medioambiental,...

b) Actividades y deportes en la naturaleza. Senderismo, rocódromo, rappel y escalada, bicicleta de montaña, tiro con arco, equitación, recorridos de orientación...

c) Turismo rural. Visitas culturales guiadas, itinerarios y senderos ecológicos, senderos temáticos por la comarca (histórico-cultural, geobotánico,...), fines de semana temáticos (artesanía, gastronomía, micología...)

d) Actividades diversas. El centro queda a disposición de cualquier grupo, colectivo, asociación o empresa, como lugar para reuniones, encuentros, conferencias, etc.

Procés d'ambientalització dels centres d'educació ambiental

Villalonga, Elisenda; Roset, Gemma

Fundació Pere Tarrés

groset@peretarres.org

Des de la nostra entitat, Fundació Pere Tarrés, fa dos anys que hem engegat l'ambientalització de les escoles de natura i del mar. A continuació concretem els eixos de treball que estem portant a terme i els resultats obtinguts fins el moment.

Projectes educatius

Els diferents projectes educatius han anat incorporant criteris de sostenibilitat. La Ruca, Centre d'Educació ambiental. Promoció d'un programa d'activitats d'energies renovables. Creació d'activitats educatives per a cycle superior de primària i ESO entorn l'ús de l'energia, les fonts energètiques i les actituds i comportaments que cal emprendre a nivell d'eficiència energètica en la nostra vida quotidiana. Alhora s'ha dotat l'equipament de recursos demostratius com és el cas d'una placa solar, cuina solar, kits educatius sobre energia i una sala amb plafons informatius sobre l'energia renovable i sostenible.

Per als altres centres educatius que l'entitat gestiona s'ha iniciat el projecte i campanya "Protegim el planeta", que consta, en aquesta primera fase, de:

1. Elaboració d'un pòster de gran format sobre l'energia, l'aigua i els recursos, amb la finalitat de ser un recordatori d'alguns temes bàsics a tenir en compte en qualsevol tipus d'equipament. S'ha difós a personal intern, centres d'esplai de l'entitat i centres educatius de tot Catalunya i s'adreça tant a usuaris dels equipaments com a personal gestor i educadors.

2. Senyalització especial en els equipaments d'educació ambiental. S'han instal·lat senyalitzacions específiques en sanitaris, enllumenat, punts de recollida de residus etc. Així com ampliat o consolidat en diversos punts la recollida selectiva.

3. Informació al personal dels equipaments. Explicació del procés d'ambientalització, la seva funció i participació, i els objectius.

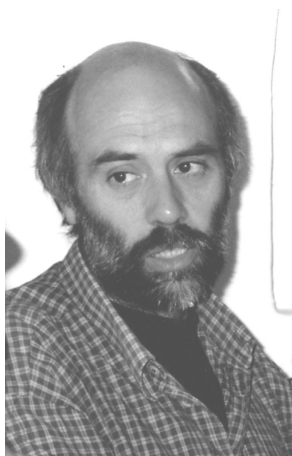
Diagnosi ambiental

S'han realitzat diferents auditories per les cases i equipaments que indiquen el grau d'ambientalització dels centres, atenent-nos a la normativa de la Generalitat (distintiu de qualitat ambiental, DGQA). S'han elaborat els plans d'acció a endegar en cadascun dels casos. En aquest sentit s'han iniciat canvis en la infraestructura d'alguns dels equipaments (canvi d'aixetes, d'enllumenat, contenidors de recollida selectiva de diversos materials com olis, piles, fluorescents, així com els més domèstics, etc..) per assolir els objectius marcats.

Grup de treball d'ambientalització

Creiem molt interessant l'equip de treball que hem creat per a dur a terme l'ambientalització dels centres. La nostra entitat ha constituït un grup de treball on hi participen el cap de serveis tècnics, la tècnica de prevenció, riscos laborals i medi ambient, la cap d'educació ambiental, la responsable de l'equip coordinador del personal de les instal·lacions, així com en un segon grau cadascun dels administradors de les instal·lacions, i l'equip de directores de l'àrea d'educació ambiental. Els avantatges d'aquest equip interdisciplinari, (tècnic, de gestió i educatiu) ha fet que el repte de l'ambientalització sigui un repte comú i transversal, com qualsevol dels processos per a la sostenibilitat, fet que valorem molt positivament.

Parlem-ne amb el coordinador

“ Per a nosaltres, el capital més valuós són les persones, l'experiència” **Joan Manel Riera**

- **Actualment hi ha molta oferta d'activitats que es presenten amb l'etiqueta de l'educació ambiental. Com puc saber si en els centres on s'imparteixen aquestes activitats es fa o no es fa una bona educació ambiental.**

- Quan es va crear la Direcció General de Medi Ambient, abans que es crees la Conselleria, i quan va haver-hi la Conselleria encara més, vam intentar que es marquessin uns criteris que servissin per això; per poder diferenciar on es feia i on no es feia realment educació ambiental. Es tractava de fixar uns requisits, i que un cop determinats els centres que s'adeqüessin a aquestes pautes, es donés informació a les escoles i es subvencionés l'ús d'aquests centres. Però el govern finalment va decidir que no calia marcar cap criteri, que fos el mateix mercat qui seleccionés. Per tant, pel que fa a una normativa, a uns criteris establerts oficialment, si no és per la coneixença personal, o per l'experiència d'altres, que sempre és subjectiva, no tens cap manera de distingir un centre d'un altre.

- **De fet però, en aquest cas, el mercat, els usuaris, són les escoles, el professorat... No és aquesta una certa garantia ?**

- No sempre. Conec llocs que no treballen adequadament el tema de l'educació ambiental i que la professionalitat de la gent que hi treballa, com a mínim, és dubtosa i, en canvi, les escoles hi van. Per què? Doncs perquè la demanda s'ha escorat no tant cap a la qualitat sinó més cap a la comoditat. Avui en dia, molts mestres, per sobre de tot, el que busquen és la comoditat, no tant sols física, la que fa referència a unes bones instal·lacions, sinó també la que els pot estalviar barallar-se amb els nens o participar amb els educadors en les activitats que es fan... Un indicador clar d'aquesta tendència és, per exemple, l'evolució, en els darrers anys, d'Ecolleure. Ara hi vas, i la fira fa goig; les entitats, les superfícies de les instal·lacions, les infraestructures, cada vegada són més grans, augmenta el nombre d'entitats intermediàries dedicades a “fiestas i jolgorios”... Pel que fa a la imatge, la fira fa goig. En canvi però, en els dos o tres últims anys ha anat disminuint la presència de propostes serioses d'educació ambiental.

- Des de la SCEA, des del Consell de Centres, s'ha elaborat alguna proposta concreta respecte a aquests criteris que haurien de definir un centre d'educació ambiental?

- Sí que l'hem fet. Va ser una feina de consens i d'intercanvi d'experiències. A partir del que nosaltres entenem que ha de ser l'educació ambiental es va acordar un llistat de criteris, un manual que servís de pauta. Uns criteris mínims indefugibles i uns criteris recomanables. El resultat d'aquest treball es va publicar en una revista de la SCEA.

- Aquesta és, però, una iniciativa privada. El fet que oficialment no existeixi cap normativa que permeti una certa regulació del sector, és una mancança important ?

- Molt. Les escoles de natura, legalment no existeixen. L'única adscripció legal és la de cases de colònies. I en aquest apartat s'inclouen les cases de colònies, els albergs de joventut, les aules de natura, les granges escoles... i l'únic que s'exigeix per al seu reconeixement és el compliment d'uns criteris d'infraestructura.

- No es parla per tant en cap moment d'objectius educatius ?

- Els contactes que hem tingut, fins ara, amb el Departament d'Ensenyament, ens indiquen que no volen anar per aquesta línia, que no volen legislar. Ja els deu anar bé així. Des de l'última reforma, el sistema educatiu recomana a les escoles fer sortides, activitats que afavoreixin el coneixement del medi. Se'ls recomana això però en canvi no se'ls donen pautes perquè puguin saber, quan van a un centre concret, què és el han d'esperar d'aquest centre. Ni tan sols una recomanació.

- Això deu afavorir l'existència d'un gran calaix de sastre on tot s'hi val...

- El Departament de Medi Ambient té un cens d'entitats que se suposa que fan educació ambiental. En aquest cens entra qui vol, qui ho sol·licita. Tan sols s'ha d'omplir una fitxa amb la descripció del que es fa. Actualment deu haver-hi al voltant de dues-centes fitxes de centres que fan activitats anàlogues però en cap cas homòlogues en quan a filosofia, trets educatius i projectes educatius.

- Quina és la postura de la SCEA davant d'aquest tema ?

- Com a entitat no ens hi hem posat forts, perquè no hi ha consens. Potser hi hauria majoria, però no hi hauria consens.

- Vist com ho plantegeu, no acabo d'entendre aquesta manca de consens. En quin punt es troba la divergència ?

- Hi ha alguns professionals, dels que fa més anys que treballen en educació ambiental, que no veuen amb bons ulls que sortís una reglamentació. Prefereixen anar per lliure perquè estan convençuts que una reglamentació feta des de l'Administració, no comportaria cap millora.

- En aquesta situació, per a un centre com el vostre, amb llarga experiència i reconegut en el sector per la qualitat i el rigor en el seu objectiu d'educar ambientalment, fins a quin punt aquest bagatge li és un aval de supervivència ?

- Fer-ho ben fet no és garantia de supervivència. Ho és en alguns casos. Sí que hi ha centres que jo, subjectivament crec – i segons els criteris del Consell de Centres, diria que objectivament també – que treballen bé i gaudeixen d'una bona acceptació. Però sovint, malgrat fer-ho bé, els centres que no són públics, que no depenen de l'Administració i que són la majoria,

tenen problemes per tirar endavant. Els centres que ens dediquem a l'educació ambiental tenim dos grans apartats de pressupostos; el que fa referència a instal·lacions i infraestructures i el que assignem a l'activitat docent que inclou el tema del professorat, del disseny original del materials... Als que volem ser coherents amb els criteris de qualitat i de rigor que creiem que han de caracteritzar la nostra feina pedagògica, se'ns fa molt i molt difícil conjuminar aquests dos apartats pressupostaris. El nostre pressupost no dóna per tot i hem prioritzat. I en el context actual, donar prioritat a l'apartat docent, no és cap garantia de supervivència. Com ja t'he dit abans cada vegada més la demanda es dirigeix en sentit contrari, és a dir a valorar més els centres que dediquen la major part del seu pressupost a millorar instal·lacions, infraestructures, a oferir més i millors serveis no estrictament relacionats amb l'activitat... I als centres que seguim defensant que el més important és, primer de tot, garantir la qualitat de l'oferta pedagògica, sovint, se'ns fa molt difícil competir. De fet hi ha molts centres d'aquests que han hagut de plegar.

- Aquesta situació és la que explica que en algun document presentat en el Fòrum es parli de confusió, intrusisme i empobriment ?

- Sí, va per aquí.

- Has parlat de la manca de sensibilitat i d'interès per part de la Generalitat per clarificar aquest tema. Sucedeeix el mateix amb les Diputacions ?

- No, les Diputacions, en certa manera, mostren una millor predisposició. La Diputació de Girona i la de Barcelona, per exemple, fan una certa tria entre els equipaments, i subvencionen les escoles públiques i privades que decideixen usar aquests equipaments. És el nostre cas; els alumnes per venir aquí reben una subvenció que aproximadament equival a entre un quinze i un vint per cent del cost total.

- I en general, a l'hora de fer aquesta tria, priven els criteris de qualitat dels que abans parlaves?

- Hi ha de tot, perquè el sac és molt gran. Però Déu n'hi do. Aquesta actuació, de totes maneres, és un primer pas per a una aposta que hauria de ser molt més decidida i generalitzada per part de l'Administració.

- En el vostre centre, en concret, com heu evolucionat ? En quina situació en concret us trobeu ?

- En la majoria dels centres amb més història, els que ara tenen més de 10 anys com a mínim, la gent vàrem començar a partir, sovint, de dèries, d'afeccions personals. I de mica en mica, amb la pròpia experiència i la compartida amb altres companys, hem anat aprenent, decidint, evolucionant fins a configurar el nostre projecte educatiu. Ha estat una evolució gradual, basada en el costant aprenentatge i paral·lela a l'evolució que ha tingut el mateix concepte de l'educació ambiental en el nostre país. En el nostre centre, la nostra voluntat ara, és la de seguir, de seguir lluitant. Costa, però volem seguir endavant.

- No esteu en la situació d'aquells que han hagut de plegar?

- No, perquè nosaltres fem una trampa, una trampa entre cometes i que per altra banda té el seu cost. Hem anat creant diverses divisions de feina; tenim docència de camp, estades, sortides però fem moltes altres coses; anem a les escoles a fer activitats, fem campanyes d'informació per a institucions, compartim programes europeus per dissenyar estratègies

comunicatives, dissenyem projectes educatius per altra gent... fem gaire bé més de gestors i negociadors, que no pas de docents. Treballem molt, però estem contents.

- Dedicant-se exclusivament a la docència, seria possible mantenir aquesta voluntat de seguir endavant ?

- No, seria impossible. La docència, ara per ara, no té futur. La docència sempre està a la cua de tot. En el món de l'ensenyament formal, el que cobra menys és el que està més hores amb els nens. En una ocasió, uns auditors de la Generalitat ens van dir que, per criteris mercantils, el que havíem de fer és diversificar el mercat i treballar més. Però és que nosaltres no volem treballar més. Nosaltres el que volem és cobrar el que cobra un mestre i no treballar més que un mestre. Aproximadament, en els capítols de docència, nosaltres tenim, cada any, uns deu mil alumnes. I no volem treballar més. No podem treballar més. Malgrat tot, estem molt contents amb el que fem. Ens agrada.

- L'activitat del Centre, pel que fa a les estades, al treball de camp, durant l'any, deu ser molt desigual...

- Sí, hi ha unes puntes de feina molt concretes que es concentren a l'octubre, novembre, març... que és quan la gent surt més. Això crea una forta demanda. Llavors, l'estratègia més habitual de molts centres és cobrir aquesta gran demanda contractant molta gent de cop. Una gent, per tant, que dura poc i viu immersa en l'eventualitat. Aquesta és una constant en el nostre món i, de cap manera, és un model desitjable. Nosaltres ens esforcem per tenir altres activitats durant tot l'any i suavitzar aquest problema. La continuïtat, l'estabilitat en aquest tipus de feina és imprescindible per anar adquirint experiència. Aquest plantejament el tenim molt present.

- I la formació ? Amb el ritme de treball que porteu, hi ha temps per a la formació ?

- Si et dediques a la docència no tens ni recursos ni temps per a la formació. Et formes treballant. Els educadors que treballem en centres d'educació ambiental, la gran majoria, som gent que hem après a partir de la pràctica. I no només no hi ha massa possibilitats de pensar en una formació, fora de la que vas adquirint a través d'aquesta pràctica, sinó que la nostra realitat ens ha impedit, durant molt de temps, participar del debat teòric, de les reunions que s'han fet d'intercanvi de conceptes, d'idees. La gent de la guerrilla, de la trinxera, i no vull dir esparracats sinó gent a qui li és imprescindible treballar cada dia per tirar endavant, no hem pogut assistir a molts d'aquests congressos, d'aquestes grans reunions que s'han anat fent, i jo penso que això ha marcat molt segons quines reflexions, segons quines estratègies. I no s'hi ha anat, no per manca de voluntat, ni de ganes. No s'hi anat per aquesta necessitat de treballar, perquè els nostres usuaris, les escoles, no estan disposats a pagar el plus que hauria de cobrir la formació. Sovint penso que el nostre gran capital, el nostre gran valor són les persones. Al banc tenim pocs diners i, a més a més, tant n'entren com en surten; per a nosaltres el capital més valuós són les persones, l'experiència. I en aquest sentit deixa'm afegir que si bé la visió que tinc sobre el futur dels centres que creuen realment en l'educació ambiental, si no es corregeixen els factors negatius que ara tant els condicionen, és més aviat pessimista, la sensació que tinc sobre la gent que es mou al voltant d'aquest món de l'educació ambiental, de tota aquesta munió de gent que darrerament està pujant al carro de l'educació ambiental, és molt positiva. Crec que tenim un coixí de gent molt important..

Resums de les comunicacions

Cases d'en Puig. Centre d'Informació Ambiental

Arnaiz Vidal, Arantxa

Las Cases d'en Puig son un centro de información ambiental situado en el centro de la ciudad del Prat del Llobregat. Este centro es municipal, está promovido y coordinado por el Departamento de Medio Ambiente del Ayuntamiento del Prat y está gestionado por la Vola, SAL. El centro abrió sus puertas en abril de 2001 con el objetivo principal de ser el referente ambiental para la población del Prat.

Este centro es un ejemplo donde el gobierno local ha apostado por la educación ambiental para los centros escolares y para la ciudadanía del propio municipio. El Departamento de Medio Ambiente es el impulsor de las distintas actividades que se realizan en el centro las cuales están subvencionadas casi en su totalidad para la población del Prat. Este tipo de gestión permite trabajar con equipos de profesionales estables, los cuales no son frecuentes en el mundo de la educación ambiental y al mismo tiempo permite incrementar la calidad de estos programas.

El projecte de reforma i ampliació del Museu de Granollers Ciències Naturals

Arrizabalaga, Antoni, Sanabria, Ramon i Planas, Lúdia

Desde 1987 Granollers y el Valles Oriental han contado con este equipamiento el primero en muchos aspectos de la difusión de la cultura y de la ciencia de nuestro país. El Museo es un equipamiento educativo con una vocación pedagógica clara desde su inicio, dirigido a toda la comarca. Es un equipamiento cultural con una incidencia notable en la ciudadanía de Granollers. Es un centro de investigación catalizador del proyectos sobretudo en los espacios naturales de nuestra comarca y especialmente en el "Parc natural del Montseny". Es un centro de conocimiento, con una biblioteca especializada en ciencias, medio ambiente y educación ambiental, y la base del Centro de Documentación del "Parc natural del Montseny". Es un museo que se preocupa por la conservación y la divulgación del patrimonio natural de sus colecciones, pero que intenta, sobretudo, conservar todos y cada uno de los espacios naturales del nuestro Valles. En este momento el Museo se encuentra en fase de expansión con la realización de su proyecto de reforma y ampliación.

Situació dels centres d'educació ambiental - 2002

Riera, Joan Manel

En Cataluña existen muchos centros d'educación ambiental que trabajan con el objetivo de difundir la importancia del respeto y estima de nuestro entorno, a través del conocimiento del medio. Con la voluntad de ofrecer un servicio de calidad en 1991 se constituyó el Consell de Centres d'Educació Ambiental. Agrupa centros que de una manera profesional y con garantía de calidad, trabajan para favorecer cambios de valores, de actitudes y de comportamientos que han de permitir un desarrollo sostenible.

Análisis de los Centros de Educación Ambiental en Extremadura

Sánchez Cepeda, Samuel

S'analitzen els equipaments (com indicadors de la situació de l'educació ambiental en el nostre context) que es manifesten en funcionament en l'any 2002 a Extremadura (55 equipaments). El fenomen de creació d'equipaments per l'educació ambiental a la regió és recent; es tracta, en molts casos, de Centres d'Interpretació lligats a ENP; es detecten carències generalitzades en els mateixos, relatives a la inexistència d'un programa educatiu explícit, de personal qualificat específic, i de parcialitat en les temàtiques plantejades.

Centro Bioclimático y Ecológico para la E.A.: Una experiencia constructiva didáctica

Tejedor Chapin, Lourdes

Des d'ACTIO, un col·lectiu que va començar fa tretze anys, al servei de l'educació, ens vàrem plantejar un gran projecte com és la construcció d'un edifici molt especial per les seves característiques ecològiques i bioclimàtiques, per cobrir tres objectius:

1. Contribuir a la promoció i desenvolupament de l'EA entre tot tipus de col·lectius socials, inclòs amb caràcter demostratiu, en l'àmbit de la construcció.

2. Crear una infraestructura al servei del Turisme Rural, com a forma d'aproximació respectuosa amb la natura i el medi rural d'aquesta comarca interior de la Comunitat Valenciana.

3. Contribuir al desenvolupament sostenible del municipi i comarca, tant pel que fa als aspectes socioeconòmic, com cultural i ecològic.

Tot un model de coherència amb el medi ambient en marxa des de març del 2002.

Proces d'ambientalització dels centres d'educació ambiental

Villalonga, Elisenda; Roset, Gemma

Nuestra entidad ha realizado y impulsado en los dos últimos años el siguiente plan de trabajo en relación con la ambientalización de las aulas de naturaleza y del mar.

1. Proyecto educativo. Un nuevo programa sobre energías renovables en el centro de educación ambiental de La Ruca (Moià, comarca del Bagès, Catalunya). Actividades educativas para primaria y secundaria.

- Campaña "Protegim el planeta". Elaboración de un póster educativo y difusión amplia del mismo a centros educativos, grupos de tiempo libre, educadores, etc.

- Señalizado de los equipamientos sobre consumo de agua, alumbrado, recogida selectiva.

- Información al personal de las instalaciones.

2. Diagnósis ambiental. Hemos efectuado diferentes auditorias en las instalaciones de acuerdo con la normativa de distintivo de calidad ambiental de la Generalitat de Catalunya. De acuerdo con la diagnósis y propuestas se han iniciado una serie de actuaciones en relación a la infraestructura (cambio de grifos, de alumbrado, dispositivos para la recogida selectiva, etc..)

3. Equipo interdisciplinar. Dentro de la entidad están participando en el proyecto diferentes cargos, des de el personal de servicios técnicos al personal educativo, y los responsables de gestión de los equipamientos. Este trabajo permite que el reto de la ambientalización, sea un reto común y transversal como la misma sostenibilidad.